

מדת בדת

לע"נ הגה"צ ר' צבי זאב בן ר' אברהם נח פאלי זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 230 פרשת וישלח תשע"ז

בבא מציעא פא-פז

שהתכוון שהבעלים ישמור וכי הוא צריך לבקש ממנו רשות להניח ברה"ר.

המשנה שאומרת שבמשכון הוא שומר שכר לכאורה זה לא כר"א שאומר שמי שהלוה לחבירו על משכון והוא אבד הוא נשבע ונוטל מעותיו ור"ע סובר שיכול לומר שכיון שההלואה היתה על המשכון כשאבד המשכון אבדו מעותיו, ואם הלוה לו אלף זוז בשטר והניח עליהם משכון לכו"ע אבד המשכון אבדו מעותיו, ויש לדחות שמשנתנו גם לר"א והוא אמר שהוא שומר חנם רק במשכן בשעת הלואתו, והמשנה דברה במשכן אח"כ שזה כמו פרעון החוב,

דף פב אך קשה שבמשנה ובברייתא נאמר הלוהו על המשכון, אלא יש לחלק שהמשנה דברה בהלוהו פירות והברייתא דברה בהלוהו מעות, אך קשה שכתוב בהמשך המשנה שר' יהודה חילק שבהלוהו מעות הוא שומר חנם ואם הלוה פירות הוא שומר שכר א"כ משמע שלת"ק אין לחלק בכך, ויש לומר שכל המשנה כר' יהודה וחסר בדברים ויש לבאר כך: שהלוהו על המשכון הוא שומר שכר ודוקא בהלוה פירות אך בהלוה מעות הוא שומר חנם שר' יהודה אמר שבהלוהו מעות הוא שומר חנם ובהלוהו פירות הוא שומר שכר, אך קשה לפ"ז שהמשנה היא לא כר"ע וא"כ עדיף לפרש שהמשנה לא כר"א.

לכאורה נחלקו התנאים באופן שאין המשכון כשיעור המעות ונחלקו בדברי שמואל שאמר שמי שלוה אלף זוז והניח משכון קת של מגל אם אבד קת המגל הוא איבד את האלף זוז, ויש לדחות שלכו"ע אם לא שוה המשכון כשיעור מעותיו לא איבד כדעת שמואל אלא מדובר שהמשכון שוה את המעות, ונחלקו בדברי ר' יצחק שאומר שבעל חוב קונה את המשכון, שכתוב בהשבת המשכון ולך תהיה צדקה ואם אינו קונה מדוע זה צדקה, אך יש לדחות שר' יצחק דיבר במשכון שלא בשעת הלואה אך אם משכן בשעת הלואה יתכן שאינו קונה, ויש לומר שאכן שלא בשעת הלואה כולם סוברים כר' יצחק ונחלקו במשכון בשעת הלואה שמקיים מצוה, וזה תלוי במחלוקת רבה ורב יוסף בשומר אבידה שלרבה הוא כשומר חנם ולרב יוסף הוא כשומר שכר, אך לפ"ז דברי רב יוסף הוא רק כמו תנא אחד, ויש לדחות שלגבי אבידה כולם סוברים כרב יוסף, **עמוד ב** ונחלקו במקרה שהמלוה צריך למשכון אם זה נקרא מצוה וא"כ נעשה שומר שכר כשומר אבידה או שזה לא מצוה כיוון שהוא מתכוון להנאתו וא"כ הוא שומר חנם.

אבא שאול סובר שיכול להשכיר משכון של עני לקזז מהחוב ורב חנן בר אמי אמר בשם שמואל שהלכה כאבא שאול ואבא שאול דיבר רק במעדר פסל וקרדום ששכרם מרובה והפחת שלהם קטן.

משנה מי שהעביר חבית ממקום למקום בין שומר שכר בין שומר חנם ישבע ור"א אמר שאכן בין בשכר בין בחנם ישבע אך זה תימה שנפטרם שניהם בשבועה. **גמרא** בברייתא שנו לר"מ בין בתנחם בין בשכר ישבע, ור' יהודה סובר ששומר חנם נשבע ושומר שכר ישלם.

לכאורה יוצא שר"מ סובר שהנתקל הוא פושע ולכן גם בחנם חייב ולכאורה שנינו שאם נשברה כדו ולא העמידה או נפל גמלו ולא העמידו לר"מ חייב ולחכמים פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ונחלקו שם אם הנתקל הוא פושע, ור"א אמר שמי ששנה את דעת ר"מ לגבי כד וגמל לא שנה דעתו כאן שר' יהודה סובר ששומר חנם פטור ושומר שכר חייב, ור"א אמר שאכן קיבל כדברי ר"מ אך הוא תמיה איך ישבעו שניהם שאמנם שומר חנם נשבע שהוא לא פשע בה אך שומר שכר חייב גם בלא פשע וגם שומר חנם יכול להשבע במקום מדרון, אך שלא במקום מדרון אינו יכול להשבע שלא פשע,

דף פג וגם במקום מדרון שייך שבועה כשאין ראייה אך כשיש ראייה הוא צריך להביא אותה כדברי איסי בן יהודה בפסוק אין רואה שבועת ה' תהיה משמע שאם יש רואה יביא אותו, ור' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שהשבועה הזו היא תקנת חכמים שאם לא כן אף אדם לא ירצה להעביר חבית ממקום למקום.

רבא מבאר שהוא נשבע שלא שברה בכוונה ור' יהודה סובר שומר חנם ישבע ושומר שכר ישלם כדינם ור"א אמר שאמנם הוא קיבל כר"מ אך הוא תמיה איך ישבע שאמנם שומר חנם נשבע שלא פשע אך שומר שכר חייב גם כשלא פשע, ועוד איך שומר חנם יכול להשבע שלא פשע כשזה לא במקום מדרון וגם במקום מדרון מובן שיש שבועה כשאין ראייה אך כשיש ראייה שיביא אותה כדברי איסי שכשיש רואה יביא את הראייה ויפטר.

אדם אחד העביר חבית ברחבה של מחוזה והיא נשברה בזיז שבלט לרה"ר ורבא אמר לו שכיוון שמצויים שם אנשים יביא ראייה והוא יפטר אמר לו בנו רב יוסף וכי סובר אתה כאיסי אמר לו שאכן כך ההלכה.

דף פא המשנה אמרה שכשאמרו טול את שלך והבא מעות הוא שומר חנם משמע שאם אמר גמרתיו הוא שומר שכר, ויש לדחות שהדין הוא שאם אמר להיפך הבא מעות וטול את שלך הוא שומר שכר אך אם אמר גמרתיו הוא שומר חנם, אך קשה שהמשנה לא היתה צריכה לומר טול את שלך והבא מעות אלא שהמשנה תחדש שגמרתיו הוא שומר שכר וכ"ש כשאמר טול את שלך, ויש לומר שהחידוש הוא באמר טול את שלך שהיינו אומרים שאפילו שומר חנם הוא לא קמ"ל שהוא שומר חנם, ועוד י"ל שר"נ בר פפא רצה להוכיח מהמשנה וכולם שאמרו טול את שלך והבא מעות הוא שומר חנם ולכאורה הוא הדין גם באמר גמרתיו, ויש לדחות שרק בטול את שלך הוא שומר חנם.

הונא מר בן מרימר הקשה לפני רבינא מהמשניות ותרצם ששינו שוטל את שלך הוא שומר חנם ולכאורה אותו הדין באמר גמרתיו ושינו בשואל שאמר שלח ושלחה ומתה חייב וכן בשעה שמחזירה, ורפרם בר פפא תירץ בשם רב חסדא שזה רק בהחזיר בתוך ימי שאלתה אך אחר ימי שאלתה פטור.

יש להסתפק אם פטור מדיני שואל אך חייב כשומר שכר או שאפילו שומר שכר אינו, ואמימר אמר שמתברר שהוא כשומר שכר הואיל והוא נהנה מהנה להתחייב כשומר שכר, וכן שנינו בברייתא שמי שלקח כלים מהאומן לשגרם לבית חמיו ואמר לאומן שאם יקבלו ממני אשלם לך ואם לא אחזירם לך ואשלם לך ואשלם לך ואשלם לך ונאנסו בהליכה חייב ואם נאנסו בחזרה פטור כי הוא רק כשומר שכר.

אדם אחד קנה יין ואמר למוכר שאם ימכרנה במקום פלוני אשלם לך ואם לא אחזירם לך ואכן לא הצליח למכור שם ונאנסו בחזרה ור"נ חייב אותו, ושאל רבה ששינו בברייתא הנ"ל שנאנסו בהליכה חייב ובחזרה פטור, ור"נ תירץ שהחזרה של היין זה כמו הולכה שהרי אם ימצא למכור בחזרה הוא ימכור.

יש להקשות באמר שמור לי ואשמור לך מדוע חייב כשומר שכר הרי זה שמירה בבעלים ורב פפא מבאר שאמר לו שמור לי היום ואשמור לך מחר.

שנו בברייתא שאם אמר שמור לי ואמר אשמור לך או שאמר השאילני ואשאילך או שאמר אשאילני ואשמור לך או שאמר שמור לי ואשאילך כולם הם שומרי שכר זה לזה, אך קשה שזה שמירה בבעלים ורב פפא ביאר שאמר לו שמור לי היום ואשמור לך מחר.

היו מוכרי שבמים שהיה להם תורנות לאפות לחמם ויום אחד אמרו לאחד שיאפה ואמר להם שמור לי גלימתי ועד שחזר פשעו בה ונגנבה ורב פפא חייבם, אמרו לו התלמידים שזה פשיעה בבעלים ורב פפא התבייש והתברר בסוף שבאותה שעה הוא שתה שיכר, ולמ"ד שפשיעה בבעלים פטור מובן מדוע התבייש רב פפא, אך אם בפשיעה בבעלים חייב מדוע התבייש, אך י"ל שזה היה יום שאינו שלו ואמרו לו שיאפה להם ואמר להם שהוא מוכן על מנת שישמרו לו את הגלימה **עמוד ב** ועד שחזר היא נגנבה בלי פשיעה ורב פפא חייבם ואמרו לו התלמידים שזה שמירה בבעלים והתבייש רב פפא ואח"כ התברר שהוא שתה שיכר באותה שעה.

שני אנשים הלכו בדרך אחד גבוה ואחד נמוך הגבוה רכב על חמור והיה לו סדין והנמוך לבש סרבל והלך ברגליו, וכשהגיעו לנהר הוא הניח את הסרבל על החמור והתכסה בסדין והוא נשטף בנהר ורבא חייבו, שאלו התלמידים שזה שאלה בבעלים ורבא התבייש ואח"כ התברר שהנמוך הניח את הסרבל ולקח את הסדין ללא ידיעת הגבוה.

אדם אחד השכיר חמור ואמר לשוכר שלא ילך בדרך נהר פקוד שיש בה מים אלא ילך בדרך נרש שאין בה מים והוא הלך בדרך נהר פקוד ומת החמור וכשבא אמר שאמנם הלך בדרך נהר פקוד אך לא היה בה מים, אמר רבא שיש לו מיגו שיכל לומר שהלך בדרך נרש, ואביי אומר שלא אומרים מיגו נגד עדים שיש מים בדרך נהר פקוד.

רב הונא אומר שבאמר הנח לפניך אפילו שומר חנם הוא לא, והסתפקו באמר הנח סתם לכאורה יש להוכיח מהמשנה שאמר הנח לפני הוא שומר חנם משמע שבאמר סתם הוא לא שומר, אך יש להוכיח להיפך מדברי רב הונא שבאמר הנח לפניך הוא לא שומר משמע שאם אמר הנח סתם הוא שומר חנם אלא מכאן אין להוכיח, ולכאורה נחלקו בזה תנאים שרבי אמר לגבי הכניס שורו לחצר והוזק שבעה"ב אינו חייב עד שיקבל עליו לשמור, אך יש לדחות ששם חלקו רבנן כי מדובר בחצר שהיא מקום שמור א"כ כשאומר הכנס הוא מתכוון לשמירה אבל כאן מדובר בשוק שזה לא מקום שמור וא"כ כשאומר הנח הכוונה שמור אתה, ועוד י"ל שרבי עצמו אמר רק בחצר שהוא צריך לבקש רשות להכנסה אך כאן כשאומר הנח כוונתו לשמור שאם נאמר

אדם אחד שלה את חבריו לקנות לו ד' מאות חביות יין ובה לפניו ואמר לו קניתי לך אך הכל החמיץ ורובא אמר שלדבר כזה צריך להיות קול שיביא ראייה שמתחילה הוא היה יין טוב ויפטר אמר לו בנו רב יוסףוכי סובר אתה כאיסי אמר לו שאכן כך ההלכה.

רב חייא בר יוסף תיקן בסיכרא שהנושא במוט כפוף ונשבר ישלם חציו שזה כבוד לאחד אך קטן לשניים, וזה קרוב לאונס וקרוב לפשיעה, מי שנשא בעץ מפוצל שזה משא שניים ונשבר משלם הכל כי זה פשיעה.

רבה בר בר חנה לקח את גלימתם של הסבלים ששברו לו חבית של יין והם אמרו לרב ואמר לו רב שיחזירנה להם אמר לו רבה וכי כך הדין אמר לו רב שכן שנאמר למען תלך בדרך טובים וחזיר להם אמרו לו עניים אנחנו וטרחנו בעבודה כל היום וערבים אנו ואין לנו כלום אמר לו רב תן להם שכרם, אמר רבה וכי כך הדין אמר רב שנאמר וארחות צדיקים תשמור.

פרק השוכר את הפועלים

משנה מי ששכר פועלים ואמר להם להשכים או להעריב אם זה מקום שנהגו שלא להשכים או להעריב אינו יכול לכוף אותם, ובמקום שנהגו לזון יזון ואם נהגו לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה והיה מעשה שיוחנן בן מתאיא אמר לבנו לשכור פועלים והלך ופסק להם מזונות וכשבא לאביו הוא אמר שאף אם יעשה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצא עמם ידי חובה שהם בני אברהם יצחק ויעקב אלא קודם שיתחילו במלאכה יאמר להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד, ורשב"ג אומר שאין צורך לומר כך כיום שהכל כמנהג המדינה. **גמרא** לכאורה פשוט שאין הפועלים צריכים להקדים ויש לומר שמדובר שהוא הוסיף להם בשכרם והיינו אומרים שהוא יטען שהוא הוסיף בשכרם כדי שיקדימו או יאחרו לעבודתם, קמ"ל שהם אומרים שהתוספת היא כדי שיעבדו עבודה טובה.

עמוד ב ר"ל אומר שפועל מותר משלו בכניסתו, וביציאתו משל בעה"ב כמו שכתוב תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבעון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב, אך קשה שנבדוק איך המנהג, ויש לומר שמדובר בעיר חדשה, אך קשה שנבדוק מהיכן באו, ויש לומר שתושבי העיר התלקטו מהרבה מקומות, ועוד ר"ל שמדובר באופן שהתנה עמם כפועלים מהתורה.

ר' זירא דרש ויש ששנו בשם רב יוסף בפסוק תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער, לילה זה עוה"ז שדומה ללילה חיתו יער אלו הרשעים שדומים לחית היער כשתזרח השמש לצדיקים או יאספון הרשעים לגיהנם ואל מעונתם ירבעון שכלל צדיק יש מזור לפי כבודו יצא אדם לפעלו שיצאו הצדיקים לקבל שכרם ולעבודתו עדי ערב במי שהשלים עבודתו עדי ערב.

ר"א בן ר' שמעון געש בממונה של המלך לתפישת גנבים ושאל אותו איך הוא יכול להם הרי הם משולים כחיות שנאמר בו תרמוש כל חיתו יער, ויש אומרים שאמר לו את הפסוק יארב במסתור כאריה בסוכה, ואמר לו שמא אתם תופסים צדיקים ועוזבים רשעים אמר לו מה אעשה הרי המלך מינה לך אמר לו אלמדך מה תעשה בא לחנות בתוך ד' שעות וכשתראה אדם ששותה יין ואוחז בכוסו ומנמנם שאל עליו ואם הוא ת"ח כנראה הקדים לגרסתו ואם הוא פועל א"כ הוא הקדים לעבודתו או שעבודתו לרדד בלילה, ואם לא הוא גנב ותפוס אותו ונשמע הדבר אצל המלך ואמרו שהוגה העצה יהיה השליח לקיימה ומינו את ר"א בן ר"ש לתפוס גנבים ושלח לו ר' יהושע על קרחה שאתה חומץ בן יין עד מתי אתה מוסר עמו של אלוקינו להריגה אמר לו קוצים אני מכלה מעמית שליח לו יבא בעל הכרם ויכלה קוציו, יום אחד פגש בו כובס אחד ואמר לו חומץ בן יין אמר ר"א אם הוא חוץ לך א"כ רשע הוא ואמר שיתפסוהו וכשנחזה דעתו רצה לפדותו ולא מצאו וקרא עליו שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו וכשתלוהו עמד ר"א תחת העמוד ובכה אמרו לו שלא יצר לו על כך כי בעלו הוא ובנו נערה המאורסה ביה"כ והוא הניח ידו על בני מעיו ואמר שישו בני מעי שישו ומה הספק שלכם כך ק"ו בודאי שלכם ומובטח אני בכם שלא ישלוט בכם רימה ותולעה, ובכ"ז לא התישבה דעתו והשקוהו סם שינה והכניסוהו לבית של שיש וקרעו בטנו והוציאו משם סלים סלים של שומן והניחו את זה בשמש בתמוז ואב ולא הסריחו, אך לכאורה זה לא ראייה שהרי כל שומן אינו מסריח ויש לומר שבשומן שיש לו גוונים של אודם כן יש סירוחן ובכ"ז שלו לא הסריח וקרא על עצמו אף בשרי ישכון לבטח,

דף פד גס את ר' ישמעאל בן ר' יוסי מינו לתפוס גנבים ואמר לו אליהו עד מתי אתה מוסר עמו של אלוקינו להריגה ואמר ר' ישמעאל מה אעשה שזה מינוי המלך אמר לו אליהו אביך ברח לאסיא אתה ברח ללודקיא, וכשנפגשו ר"א בן ר"ש ור' ישמעאל יחד יכל להכנס ביניהם צמד בקר ולא נגע בהם, אמרה להם שרה נכרית בניכם אינם שלכם אמרו לו כרסם של הנשים גדול משלנו אמרה להם כ"ש שהן ילכו לאחריהם, יש אומרים שאמרו לה כי כאיש גבורתו, ויש אומרים שאמרו אהבה דוחקת את הברש, אך קשה שנאמר אל תען כסיל כאולתו, ויש לומר שענו לה כדי שלא יצא לעז על בנייהם.

ר' יוחנן אמר שאברו של ר' ישמעאל בן ר' יוסי כחמת בת ט' קבים ורב פפא אמר שאברו של ר' יוחנן כחמת בת ה' קבים ויש אומרים בת ג' קבים ושל רב פפא עצמו כמו הסלים של הרפניא.

ר' יוחנן אמר שהוא נשאר מהיפים של ירושלים ומי שרוצה לשער יפיו של ר' יוחנן יביא גביע כסף שיצא מהאומן וימלאנו גרעיני רימון אדום ויסובב בפיו כתר של שושנים אדומות וישיבנו בין השמש לצל והיפוי הזה הוא מעין יפיו של ר' יוחנן, אך קשה שכתוב שיפוי של רב כהנא מעין יפיו של ר' אבהו ושל ר' אבהו מעין יפיו של יעקב אבינו ושל יעקב אבינו מעין יפיו של אדם הראשון ולא החשיבו את יפיו של ר' יוחנן, ויש לומר שלר' יוחנן לא היה הדרת פנים.

ר' יוחנן ישב בשערי טבילה ואמר שכשיעלו בנות ישראל מטבילת מצוה יפגעו בי כדי שיהיה להן בנים יפים ולומדי תורה כמוני אמרו לו התלמידים וכי אינך ירא מעין הרע אמר להם אני מזרעו של יוסף שלא שולט בו עין הרע, שכתוב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ור' אבהו פירש שהוא עולה על עין הרע, ור' יוסי בן ר' חנינא למד מהפסוק וידגו לרוב בקרב הארץ שבני יוסף כדגים שהמים מכסים אותם ועין לא שולטת בהם.

יום אחד ר' יוחנן שחה בירדן וראהו ריש לקיש וקפץ אליו אמר לו ר' יוחנן כוחך לתורה אמר ר"ל יופיך לנשים, אמר לו ר' יוחנן אם תחזור כך אתן לך את אחותי שהיא יפה ממני, וקיבל עליו ורצה לחזור להביא בגדיו ולא יכל ולמדו מקרא ומשנה ועשאו לאדם גדול, יום אחד נחלקו בביהמ"ד בברייתא של סייף וסכין פגיון ורומח מגל יד ומגל קציר שמקבלים טומאה משעת גמר מלאכתם ור' יוחנן סבר שזה משעה שנצרפו בכבשן ור"ל אמר משיצחצחם במים, אמר לו ר' יוחנן שהלסטים יודע בכליו, אמר לו ר"ל מה הועלת לי הרי שם קראו לי רבי וגם כאן קוראים לי רבי אמר לו ר' יוחנן הועלת לך שהכנסתיך תחת כנפי השכינה וחלשה דעתו של ר' יוחנן ור"ל חלה, ובאה אחותו אשת ר"ל ובכתה לפני ר' יוחנן אמרה לו עשה בשביל בני אמר לה עזבי יותמיך אני אחיה אמרה לו עשה בשביל אלמנותי אמר לה ואמרו לך עלי תבטחי, ונפטר ר"ל, ור' יוחנן הצטער עליו מאד ואמרו לו ילך ליישב דעתו והחליטו שר"א בן פדת ילך ששמועתי מחודדות והוא ישב לפני ר' יוחנן וכל מה שר' יוחנן אמר אמר לו יש ברייתא כדבריך אמר ר' יוחנן וכי אתה כר"ל הרי הוא הקשה לי על כל דבר כ"ד קושיות והייתי מתרץ לו כ"ד תירוצים וממילא היו מיושבות השמועות, ואתה מביא לי ברייתות כדברי הרי אני יודע שאני אומר כראוי והלך ר' יוחנן וקרע בגדיו ובכה היכן אתה בן לקיש וצווח עד שנעקרה דעתו והתפללו עליו החכמים והוא נפטר.

עמוד ב אף אחר הבדיקה לא נחה דעתו של ר"א בן ר"ש וקיבל עליו יסורים וכלייה קפלו תחתיו ס' לבדים ובבוקר לקחו מתחתיו ס' עריבות של ד' ומוגלה, ועשתה לו אשתו ס' מיני מאכל מתאנים והוא הבריא אך היא לא נתנה לו ללכת לביהמ"ד שלא ידחקוהו החכמים ובלילה אמר ליסוריו בואו ובבוקר אמר להם לכו שלא יהיה ביטול תורה, יום אחד שמעה אותו אשתו אמרה לו אתה מביא את היסורים עליך הרי אתה מכלה את ממון אבי ומרדה והלכה לבית אביה ואותו יום באו שישים מלחים שנצלו בזכותו והביאו ס' עבדים עם ס' ארנקים והם עשו לו ס' מיני מאכל והוא אכל, יום אחד אמרה אשתו לבתה ראי מה קורה עם אביך הלכה ואמר לה אמרי לאמך שלנו גדול משלהם, וקרא על עצמו היתה כאניות סוחר ממרחק הביא לחמה, אכל שחה והבריא והלך לביהמ"ד והביאו לפניו ס' מיני דמים וטיהרם וריננו עליו וכי אין ביניהם אף ספק אחד אמר ר"א אם כמותי יולדו כולם זכרים ואם לא תהיה נקבה אחת ביניהם וכולם נולדו זכרים וקראו להם אלעזר על שמו, ואמר רבי כמה פריה ורביה ביטלה רשעה זו מישראל, וכשנפטר ר"א אמר לאשתו יודע אני שהחכמים מקפידים עלי ולא יתעסקו בי כראוי אלא השכיבי אותי בעלייה ואל תפחדי, ור"ש בר נחמיני אמר שאמו של ר' יונתן ספרה לו שאשת ר"א בן ר"ש ספרה לה שהוא לא היה שם פחות מ"ח שנה ולא יותר מכ"ב שנה והייתי מעיינת בשערו וכל פעם שיצאה שעררה היה יוצא דם ויום אחד ראיתי שיוצאת תולעת מאזנו והיה לי מזה צער והוא התגלה לי בחלום שזה כלום אלא שפעם אחת שמעתי בבזיון ר"ח ואל מחיתי כראוי, וכל פעם שבאו לדין ואמר כל אחד דבריו והיה יוצא קול מהעלייה איש פלוני חייב ואיש פלוני זכאי, יום אחד היתה מריבה בין אשתו לשכנתה ואמרה השכנה תהיי כבעלך שלא נקבר, אמרו החכמים שאין זה דרך ארץ ויש אומרים שרשב"י נגלה בחלום ואמר פרידה אחת יש לי בניכם ואתם לא רוצים להביאה אצלי אך בני הכפר עכבריא לא הניחו לקחתו משם שכל עוד ר"א היה שם לא באה עליהם חיה רעה אך ערב יוה"כ כשהיו עסוקים שלחו לשם את בני בירי שלקחו את מיטתו לקבר אביו ומצאו שם נחש בפתח המערה אמרו עכנא עכנא פתח פיך ויכנס בן אצל אביו ופתח פיו, ורבי שלח לישא את אשתו והיא שלחה לו וכי כלי שהשתמש בו קודם ישתמש בו חול ויש אומרים שאמרה האם ביתד שהגיבור תולה את זינו יתלה הרועה את תרמילו אמר לה אף שהוא גדול ממני בתורה אך לא במעשים טובים שלחה לו שאמנם בתורה היא לא מבינה אך במעשים טובים הוא גדול שהוא קיבל עליו יסורים, לגבי תורה ר"א ישב עם רבי על הקרקע לפני רשב"ג ור'

יהושע בן קרח שישבו על ספסלים והם הקשו להם קושיות ותיצרו תירוצים ואמרו שאלו שאנו שותים ממימיהם ישבו על הקרקע העלו גם אותם לספסלים ואמר רשב"ג יש לי פרידה ביניכם שאתם מבקשים לאבדה והעלו את רבי אמר ר' יהושע רק מי שיש לו אב יהיה והאחר ימות העלו גם את ר"א בן ר"ש וחלשה דעתו של רבי וכי אתם מחשיבים אותו כמותי ואכן עד אותו יום כשאמר רבי דבר ר"א בן ר"ש סייע לו ומכאן ואילך כשאמר רבי יש לי תשובה אמר ר"א בן ר"ש וכי זו היא תשובה ואתה מקיף תשובות כחבילות שאין בהם ממש, ורבי הצטער וסיפר לאביו אמר לו אביו שלא יצר לו על כך שר"א הוא ארי בן ארי ואתה ארי בן שועל, ועל זה אמר רבי שהיו ג' ענותנים: אביו, דף פה בני בתירה ויונתן בן שאול, בני בתירה ויתרו להלל על נשיאותם, ויונתן בן שאול אמר לדוד אתה תמלוך ואני אהיה לך למשנה, אך יש לדחות שיונתן ראה שהציבור נגדר אחר דוד, ובני בתירה ראו שהלל עדיף מהם, אך רשב"ג ודאי היה ענוותן.

רבי אמר שחביבים יסורים וקבל עליו ג' שנה ומתוכם ו' שנים במחלת צמריא אבן בנקב קטנים ועוד ז' שנים בחולי צפירנא בפיו, ושומר סוסיו של רבי היה עשיר משבור המלך והיה מכוון לתת את מאכל הסוסים שקולם הלך ג' מיל בשעה שרבי היה בבית הכסא ובכ"ז קול אנחתו מיסוריו של רבי גבר על קול הסוסים ושמעו אותו יורדי הים ובכ"ז יסוריו של ר"א בן ר"ש עדיפים כי הם באו מאהבה והלכו מאהבה ואילו של רבי באו ע"י מעשה שעגל אחד שהובל לשחיטה הניח ראשו בין כנפי בגדו של רבי ובכה אמר לו רבי לך כי לכך נוצרת ואמרו בשמים שאם אינו מרחם יבואו יסורים עליו, ויסוריו הלכו ע"י מעשה שכשכבדה אמתו את הבית היא אספה גם בני חולדות אמר לה רבי עזבי אותם שכתוב ורחמי על כל מעשיו אמרו בשמים הואיל והוא מרחם נרחם עליו, כל שנות יסוריו של ר"א בן ר"ש לא מת אדם לפני זמנו ובשנות יסוריו של רבי לא הוצרך העולם למטר שרבה בר רב שילא אמר שיום הגשמים קשה כיום הדין, ובכ"ז כשעקר אדם צנון מערוגתו הבור היה מלא מים.

רבי הגיע למקומו של ר"א בן ר"ש ושאל אם היה בן לאותו צדיק אמרו לו שיש לו בן שכל זונה ששוכרים אותה בשנים שוכרת אותו בשמונה לקחו רבי וסמכו להוראה וחרב לו את ר"ש בן איסי בן לקוניא אחי אמו וכל יום הוא רצה ללכת למקומו אמר לו ר"ש שיעשו ממך חכם ויפרסו עליך גלימת זהב ויקראו לך רבי ואתה אומר אלך לעירי ונשבע שלא יבקש שוב ללכת וכשגדל הגיע לשיבתו של רבי אמר רבי שקולו דומה לקולו של ר"א בן ר"ש אמרו לרבי שאכן הוא בנו וקרא רבי פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם פרי צדיק הוא ר' יוסי בן ר"א בן ר"ש ולוקח נפשות הוא ר"ש בן איסי בן לקוניא וכשנפטר ר' יוסי בקשו לקברו אצל אביו והיה נחש בפתח המערה ואמרו לו פתח פיך ויכנס בן אצל אביו ולא פתח וסברו שהוא אינו גדול, אך יצאה בת קול לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה היה בעצר מערה וזה לא.

רבי הגיע למקומו של ר' טרפון ושאל אם יש בן לאותו צדיק אמרו לו שאכן יש לו בן שכל זונה שנשכרת בשנים שוכרת אותו בשמונה והביאוהו לפניו אמר לו רבי אם תחזור כך אתן לך את בתי וחזר בו יש אומרים שנשאה וגירשה ויש אומרים שלא נשאה כלל כדי שלא יאמרו שהוא חזר בו בגללה, ומה שרבי טרם בכך כמו שאמר רבי יהודה בשם רב ויש אומרים שר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן ויש אומרים שר"ש בר נחמני אמר בשם ר' יונתן שהמלמד בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה שכתוב אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד והמלמד בן עם הארץ תורה אין אם הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה בשבילו שכתוב אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה.

ר' פרנץ אמר בשם ר' יוחנן שמי שהוא ת"ח ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח מובטח לו שלא תפסוק התורה מזרעו עד עולם שכתוב ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפין ומפי זרעך ומפי זרעך עד עולם, ומה שכתוב אמר ה' שאמר הקב"ה אני ערב לך בדבר הזה, ומה שכתוב מעתה ועד עולם פירש ר' ירמיה שמכאן ואילך התורה מחזרת על אכסניא שלה.

רב יוסף התענה מ' תעניות והקריאו לו בחלום לא ימוש מפין ישב עוד מ' תעניות והקריאו לו לא ימוש מפין ומפי זרעך ישב עוד ק' תעניות והקריאו לו לא ימוש מפין ומפי זרעך אמר שאינו צריך יותר שמכאן ואילך התורה מחזרת על אכסניא שלה.

כשעלה ר' זירא לא"י התענה ק' תעניות שישכח את התלמוד של בבל כדי שלא יטריד אותו והתענה עוד ק' תעניות שר"א לא ימות בימיו ויפול עליו עול הציבור, והתענה ק' תעניות שלא תשלוט בו אש הגיהנם וכל ל' יום היה בודק עצמו שהדליק התנור וישב בתוכו ולא שלטה בו האש יום אחד נתנו בו החכמים את עיניהם ונחרכו שוקיו ומאז קראו לו קטינא חרוך השוקיים.

רב יהודה דרש בשם רב בפסוק מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אלחיו ויגידה על מה אבדה הארץ **עמוד ב** ודבר זה לא פירשוהו החכמים, ואמרוהו הנביאים ולא פירשו, והקב"ה פירש שכתוב ויאמר ה' על עובם את תורתך אשר נתתי לפניך ופירש רב שלא בירכו על התורה תחילה.

רב חמא פירש בפסוק בלב נבון תנוח חכמה ובלב כסילים תודע בלב נבון היינו ת"ח בן ת"ח ובקרב כסילים היינו ת"ח בן עם הארץ, ואמר עולא שע"ז אומרים סלע אחד בלגין קורא קיש קיש.

ר' ירמיה אמר לר' זירא בפסוק קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדונו וכי לא יודעים שהם שוים בעוה"ב אלא הכוונה שמי שמקטין עצמו על דברי תורה בעוה"ז נעשה גדול בעוה"ב ומי ששם עצמו כעבד על דברי תורה בעוה"ז נעשה חפשי בעוה"ב.

ר"ל היה מציין מערות קברות החכמים ונעלם ממנו מערת ר' חייא וחלשה דעתו ואמר רבונו של עולם וכי לא פלפלתי בתורה כמותו יצאה בת קול ואמרה אמנם פלפלת כמותו אך לא רבצת כמותו שכשהיתה מריבה בין ר' חנינא לר' חייא או שר' חנינא אמר לר' חייא האם אתה חולק עלי שאם ח"ו תשתכח תורה מישראל אחזירנה בפלפולי, ור' חייא אמר אתה חולק עלי שאני עושה שלא תשתכח התורה שאני זורע פשתן ואורג ממנו מצודות ואני צד צבאים ואת בשרם אני מאכיל ליתומים ואני עושה מעורם מגילות וכותב עליהם ה' חומשי תורה ואני מלמד בעיר ה' ילדים בה' חומשים ומלמד ששה סדרים לששה ילדים ואני אומר להם שעד שאחזור למדו אחד מהשני וכך לא משתכחת התורה ועל זה אמר רבי כמה גדולים מעשי חייא, אמר לו ר' ישמעאל בן ר' יוסי אפילו ממך אמר רבי אפילו מאבי אמר ר' ישמעאל חלילה לא תהא כזאת בישראל, ור' זירא אמר שאשמ נראה אליו ר' יוסי בר חנינא בחלום ושאלתיו אצל מי הוא שרוי אמר אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל ר' ינאי ור' ינאי אל ר' חייא ואמר ר' זירא מדוע ר' יוחנן לא אצל ר' חייא אמר ר' יוסי במקום שיש זיקוקי ולפידי אש איך ניתן להושיב שם את בר נפחא.

רב חביבא אמר שרב חביבא בן סורמקי סיפר שהוא הכיר ת"ח שאליהו היה מצוי אצלו ובבוקר היו עיניו יפות ובערב נראו כשרופות אש אמרתי לו מה קרה אמר לי שבקשתי מאליהו להראות לי את החכמים שעלו לישיבה של מעלה אמר לי שאתה יכול להסתכל בכולם מלבד הקתדרה של ר' חייא שאינך יכול להסתכל והסימן לכך הוא שבכולם המלאכים עולים ויורדים ואילו של ר' חייא עולה ויורד מאליו ואכן לא יכלתי להתאפק והבטתי אליו ויצאו שני ניצוצות אש וסימו את עיני ולמחרת השטתחתי על מערת ר' חייא ואמרתי שאני לומד את משנתו ונרפאתי.

אליהו היה מצוי בישיבתו של רבי יום אחד איחר שאלו רבי מה קרה אמר לו שהעמדתי את אברהם ורחצתי ידיו והוא התפלל ואח"כ השכבתי אותו וכן ליצחק ויעקב ולא העמידם יחד שהוא חשב שאם יעמדו יחד יתחזקו בתפילה ויביאו את המשיח קודם זמנו, שאל רבי וכי יש כמותם בעוה"ז אמר אליהו שהם ר' חייא ובניו ורבי גזר תענית והעמיד אותם בתפילה וכשאמרו משיב הרוח נשבה רוח וכשאמרו מוריד הגשם בא מטר וכשבאו לומר משיב המתים רגש העולם ואמרו ברקיע מי גילה רו זה בעולם אמרו לו שאליהו אמר והכוהו וישים מכות של אש והוא הלך ונראה להם כדב של אש ונכנס ביניהם והטרידם מהתפילה.

שמואל ירחינאה היה רופאו של רבי וכשחלה רבי בעינו אמר לו אעשה לך סם אמר לו איני יכול אמר לו אמשח לך אמר לו איני יכול והושיב סימנים בקנה חלול תחת הכר למראשותיו ורבי נרפא, ורבי רצה לסמוך אותו ולא עזרוהו מהשמים אמר לו שמואל שהוא ראה את ספרו של אדם הראשון שכתוב בו ששמואל ירחינאה

דף פו יקרא חכם אך לא רבי ורפואתו של רבי תהיה על ידו. **רבי ור' נתן** הם סוף משנה רב אשי ורבינא הם סוף הוראה והסימן לכך הוא עד אבא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם.

רב כהנא אמר שרב חמא בן בתו של חסא סיפר לו שרבה בר נחמני נפטר בגלל פחד המלכות שהלשינו למלכות שיש אדם אצל היהודים שמבטל ממסי המלך י"ב אלף מישראל חדש בקיץ וחדש בחורף, ושלחו אליו את שליחי המלך ולא מצאוהו והוא ברח מפומבדיתא לאקרא ומאקרא ברח לאגם ומהאגם ברח לשחיך ומשם לצירפא ומשם לעין דמים ומשם חזר לפומבדיתא ושם מצאו שליח המלך בפונדק אחד ונתנו לו שם פת והשקוהו שני כוסות ולקחו מלפניו את הפת ופרצופו התהפך ואמרו מה נעשה לו שהוא שליח המלך אמר רבה שיקרבו לו את הפת שוב ויתנו לו כוס נוספת וכך היה אמר אותו שליח יודע אני שכאן נמצא האדם שאני מחפש אחריו ואמר אותו אדם שאם יהרגוני לא אגלה אך אם ייסרו אותי אגלה והביאוהו לפניו והכניסו לחדר צר וסגר עליו את הדלת וביקש רחמים ונפל הכותל וברח לאגם וישב לגרוס על גדם של דקל, ונחלקו בישיבה של מעלה שבבהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קדם טהור ואם ספק אמר הקב"ה טהור ובני הישיבה אמרו טמא, אמרו מי יוכיח אמרו רבה שהוא אמר שהוא יחיד בנגעים ואהלות ושלחו שליח אליו אך הוא לא יכל להתקרב אליו שהוא לא הפסיק ממשנתו ובינתפס נשבר רוח והרעישו בין הקנים וחשב רבה שבאנו גודו פרשים לתפסו אמר רבה עדיף לי למות ולא אמסר בידם וכשנפטר רבה אמר טהור יצאה בת קול ואמרה אשריך רבה בר נחמני שגופך טהור ויצאה נשמתך בטהור ויצאה פתקה מהרקיע לפומבדיתא שרבה נפטר ואביו ורבא ושאר התלמידים יצאו להתעסק בו וכשהלכו באגם ראו שיש צפורים

שמציילים על מקום אחד אמרו כנראה שם הוא והספידוהו ג' ימים ולילות ויצאה פתקה כל הפורש יהיה בנידוי והספידוהו ז' ימים ויצאה פתקה לכו לבתיכם לשלום, ביום פטירתו של רבה באה רוח והעבירה ישמעאלי שרכב על גמל מצד לצד של נהר פפא אמר לעצמו מה קרה אמרו לו שנפטר רבה אמר רבוננו של עולם כל העולם שלך וגם רבה שלך ואתה של רבה ורבה שלך מדוע מחריב אתה את העולם ונחה הרוח.

ר' שמעון בן חלפתא היה בעל בשר ויום אחד היה לו חם וישב בשן ההר ואמר לבתו הניפי עלי במניפה ואתן לך אגודת נרד ובינתיים נשבה רוח אמר ר' שמעון כמה ככרי נרד אתן לבעל הרוח.

מה שכתוב הכל כמנהג המדינה בא לרבות במקום שנהגו לכרוך פת ולשתות כשיעור רביעית והוא אמר תקדימו לעצמכם והפועלים אומרים לו אינך יכול.

לכאורה המעשה של ר' יוחנן בן מתיא סותר שאינו פטור במנהג המדינה, ויש לומר שחסר במשנה ויש להוסיף שאם פסק להם מזונות **עמוד ב** הוא ריבה להם כמו המעשה בר' יוחנן שבנו התחייב ור' יוחנן אמר לו שגם אם תתן כסעודת שלמה לא תצא ידי חובה שהם בני אברהם יצחק ויעקב.

לכאורה משמע סעודת אברהם גדולה יותר וקשה שכתוב ויהי לחם שלמה ליום אחד שלושים כור סולת וששים כור קמח עשרה בקר בריאים ועשרה בקר רעי ומאה צאן לבד מאיל צבי ויחמור וברבורים אבוסים וגוריון בן אסטיון אמר בשם רב שכל זה רק לעמילן של טבחים, ור' יצחק אמר שכל אלו רק לציקי קדירה, ור' יצחק אמר שלשלמה היו אלף נשים וכל אחת עשתה לו כך בביתה שהיא חשבה אצלי יסעד היום, ולגבי אברהם כתוב ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב, ורב יהודה ביאר בשם רב שבן בקר אחד רך שנים טוב שלשה, ויש לומר ששם היו ג' שורים לג' אנשים ואילו אצל שלמה כל הג' היה לכלל ישראל וכתוב ויהודה וישראל רבים כחול אשר על הים. **רב מבאר** ברבורים אבוסים שאבוסים אותן על כרחם, ושמואל מבאר שהם אבוסים ועומדים מעצמם ור' יוחנן אמר שמביא שור מהמרעה שלו בלי אונס וכן תרנגולת מאשפתה ללא שמכריחים אותה.

ר' יוחנן אומר ששור הוא מובחר בבהמות ותרנגולת מובחרת שבעופות ואימיר אומר שמדובר בתרנגולת שחורה שנמצאת בין הגיתות ואינה יכול לפסוע מרחק של קנה מפני שומנה.

רב יהודה אמר בשם רב שבן בקר רך וטוב זה ג' בקר, ואין לומר שזה אחד שאומרים עליו שהוא רך וטוב שא"כ יש לכתוב רך טוב, וכתוב וטוב ללמד שהיו ג', ואין לומר שהם שנים כי אם וטוב זה לדרשא כך רך הוא לדרשה, ורבה בר עולא או רב אושעיא או ר' נתן בר אושעיא מקשים שכתוב ויתן אל הנער וימרה לעשות אותו משמע אחד, ויש לומר שנתן כל אחד לנער, ועוד קשה שכתוב ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם, ויש לומר שכל אחד שגמר הביא לפניהם, ורב חנן בר רבא אמר שלא מספיק אחד כי רצה להאכילם ג' לשונות בהרדל.

ר' תנחום בר חנילאי אומר שלא ישנה אדם מהמנהג שמשנה עלה למרום ולא אכל והמלאכים ירדו לאברהם ואכלו, אך אין לומר שממש אכלו אלא היו נראים כאוכלים ושותים.

רב יהודה אמר בשם רב שמה שעשה אברהם למלאכים בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו ומה שעשה ע"י שליח עשה הקב"ה ע"י שליח, שכתוב ואל הבקר רץ אברהם ובשיראל כתוב ורוח נסע מאת ה' ויגז, ויקח חמאה וחלב-הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא עומד עליהם תחת העץ-הנני עומד לפניך שם על הצור ואברהם הולך עמם לשלחם-וה' הולך לפניהם יומם, ומה שע"י שליח יוקח נא מעט מים-והכית בצור, וזה לא כר' יוסי בר חנינא וכן שנו אצל ר' ישמעאל שבשכר ג' דברים זכו לג', בשכר חמאה וחלב זכו למן, בשכר והוא עומד זכו לענני כבוד, בשכר יוקח נא מעט מים זכו לבארה של מרים.

אמר ר' ינאי בן ר' ישמעאל כשאמר אברהם יוקח נא מעט מים ותחצו אמרו לו וכי אתה חושד אותנו כערביים שמשתחיים לאבק רגליהם, ולכן יצא ממנו ישמעאל.

רב חמא בר חנינא מפרש כחום היום שזה היה יום ג' של המילה ובא הקב"ה לשאל בשלומם והוציא חמה מנרתיקה כדי שלא יטרח באורחים ושלח את אליעזר לחפש אורחים ולא מצא אמר לו אברהם איני מאמין לך כמו שאומרים אין אמונה בעבדים ויצא הוא עצמו וראה את הקב"ה שכתוב אל נא תעבור מעל עבדך אך ראה הקב"ה שהוא פותח וחובש את פצעו אמר שאין זה דרך ארץ לעמוד כאן, ולכן כתוב וישא עיניו וירא וירץ שמתחילה עמדו עליו וראו שיש לו צער ואמרו שאין זה דרך ארץ לעמוד כאן, וג' אנשים הם מיכאל גבריאל ורפאל מיכאל בא לבשר לשרה רפאל שריפא את אברהם וגבריאל בא להפוך את סודם, ולכן כתוב ויבאו שני האנשים סדומה שמיכאל הלך עם גבריאל להציל את לוט, וזה מדויק שכתוב ויהפוך את הערים האל ולא כתוב ויהפכו, מה שכתוב אצל אברהם כן תעשה ואילו בלוט כתוב ויפצר במ מאד,

דף פז למד ר"א מזה שמסרבים לקטן אך לא לגדול.

בתחילה כתוב ואקחה פת לחם ואח"כ כתוב ואל הבקר רץ אברהם למד ר"א שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה ואילו רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים שעפרון אמר בתחילה ארץ ארבע מאות שקל כסף ואח"כ כתוב וישקול אברהם את הכסף אשר דיבר עובר לסוחר והיינו קנטרין גדולים שיש מקום שקוראים לשקל קנטרים.

בתחילה כתוב קמח ואח"כ כתוב סלת למד ר' יצחק שעינה של אשה צרה באורחים יותר מאיש.

בתחילה כתוב לוישי ועשי עוגות ואח"כ כתוב ויקח חמאה וחלב ולא הביא לחם, אפרים מקשאה תלמידו של ר"מ למד בשם ר"מ שאברהם אכל חולין בטהרה ושרה אמנו פרשה נדה באותו יום.

מה שכתוב שאמרו איה שרה אשתך ואמר הנה באהל ללמד שהיתה צנועה, ורב יהודה אמר בשם רב שידעו המלאכים ששרה באהל אלא אמרו כך כדי לחבכה על בעלה, ור' יוסי בר חנינא אמר כדי לשגר לה כוס של ברכה, ושנו בשם ר' יוסי שנקוד על האותיות איו שבמלה אליו ללמד דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו, ואף ששמואל אמר שאין שואלים בשלום אשה אך מותר ע"י בעלה.

מה שכתוב אחרי בלותי היתה לי עדנה ביאר רב חסדא שאחר שהתבלה הבשר ורבו הקמטים התעדן הבשר והתפשטו הקמטים והיפוי חזר למקומו.

שרה אמרה ואדוני זקן והקב"ה אמר לאברהם שהיא אמרה ואני זקנת, ושנה ר' ישמעאל שגדול השלום שאף הקב"ה שינה בו.

ר' לוי דרש בפסוק מי מילל לאברהם הניקה בנים שרה שביום המילה עשה אברהם סעודה גדולה שאומות העולם אמרו ראינו זקן וזקניה שלקחו ילד אסופי ואומרים בנינו הוא ועושים משתה להעמיד דבריהם לכן זימן אברהם את כל גדולי הדור ושרה זמנה את נשותיהם וכל אחת הביאה את בנה ללא מנקתה ורדיה של שרה נפתחו כב' מעיינות והיא הניקה את כולם ועדיין ריננו ואמרו שאמנם שרה ילדה אך לא מאברהם שהוא בן ק' ואז צר הקב"ה את קלסתרן של יצחק מאברהם, ואז אמרו אברהם הוליד את יצחק ועד אברהם לא היתה זקנה ומי שרצה לדבר עמו דיבר עם יצחק שדמה לו וכן להיפך וביני אברהם רחמים ונהיתה זקנה כמו שכתוב ואברהם זקן, ועד יעקב לא היה חולי קודם המוות וביקש יעקב רחמים ונעשה חולי כמו שכתוב ויאמר ליוסף הנה אביך חולה, קודם אלישע לא היו נרפאים מחולי ואלישע ביקש רחמים והתרפא ושנו על כך שהוא חלה ג' חלאים אחד אחר שדחף את גיחזי בשתי ידיו, ועוד שגירה דובים בתניקות ואחד כשמת כמו שכתוב ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו.

רב אחא בר רב יוסף שאל את רב חסדא אם כתוב במשנה פת קטנית או פת וקטנית אמר רב חסדא שיש להדגיש את הואו כמו העץ של האוניית שנוסעות בנהר מורדיא.

רשב"ג אמר הכל כמנהג המדינה הכל בא לרבות מה ששינוי שמי ששכר פועל ואמר לו כאחד או שנים מבני העיר, לר' יהושע נותן לו את הפחות שבשכירות ולחכמים מפשרים ביניהם במדה בינונית.

משנה אלו אוכלים מהתורה במלאכתם: העושה במחובר בשעת גמר מלאכה ובתלוש קודם גמר מלאכה ובדבר שגידולו מהארץ, אלו שאינם אוכלים: העושה במחובר לקרקע **עמוד ב** שלא בשעת גמר מלאכה ובתלוש מהקרקע אחר גמר מלאכה וכן בדבר שאין גידולו מהארץ. **גמרא** לומדים את דברי המשנה מהפסוק כי תבא בכרם רעך

ואכלת ושאר דברים לומדים כמו כרם שהוא ארץ קרקע וישע גמר מלאכה ופועל אוכל בו ואם נפרוך שבכרם יש עוללות יש להוכיח מקמה שכתוב בה כי תבא בקמת רעך ואם נפרוך שקמה חייבת בחלה ומדובר בקמה כזו שניתן ללמוד בגזירה שוה קמה קמה ממה שכתוב מהחל חרמש בקמה וזה דבר שחייב בחלה, ויש להוכיח מכרם ואם נפרוך מכרם נוכיח מקמה ונלמד משניהם כמה הצד שכל דבר שהוא גידולי קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו, אך יש לפרוך שיש בהם צד מזבח ונלמד משם רק זית, אך לכאורה לזית לא צריך במה הצד כי הוא נקרא כרם שכתוב עד כרם זית, ורב פפא אומר שהוא נקרא כרם זית אך לא כרם סתם, ושמואל אומר שלומדים מהפסוק חרמש לכל בעלי חרמש ואין לומר שלומדים מזה שאוכלים רק בשעת חרמש ולא בשעה אחרת כי זה ניתן כבר ללמוד מואל כליך לא תתן, אך לכאורה לשמואל אין מקור למה שקוצרים ללא חרמש, פירש ר' יצחק שיש ללמוד מקמה לרבות כל בעלי קומה, ואין לומר שזה רק מי שחייב בחלה שלכן לומדים גם מחרמש לרבות כל דבר אף שאינו חייב בחלה ומקמה נוסף כל בעלי קמה, ולפ"ז קשה מדוע כתוב כרם אמר רבא שלומדים מזה להלכותיו כמו ששינוי בפסוק כי תבא ונאמר ביאה וכתוב בשכר שכיר לא תבא עליו השמש וכמו ששם מדובר בפועל כך כאן, רעך למעט כותי, אך זה מובן רק למ"ד שגזל כותי אסור לכן צריך פסוק למעט אך אם גזל כותי מותר לא צריך פסוק למעט, ויש לומר שרעך ממעט את אכלת ולא מוצץ ענבים שלא יאכל ענבים עם דבר נוסף, כנפשו שפועל אוכל כמו נפשו של בעה"ב שכמו שכתוב פ"ב פטור ממעשר קודם גמר מלאכה כך הפועל פטור, שבעך ולא אכילה גסה ואל כליך לא תתן שמדובר בשעה שהוא נותן לכליו של בעה"ב ובשעה שאינו נותן לכליו לא יקח לעצמו.